

KÜRESELLEŞMENİN EĞİTİM FAKÜLTELERİNİN YÖNETİM BOYUTUNDAKİ ETKİLERİ*

Dr. Berrin BURGAZ

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
E-mail: burgaz@hacettepe.edu.tr

Dr. İlknur ŞENTÜRK

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
E-mail: ilknurkokcu@gmail.com

Özet

Bu araştırma küreselleşmenin Eğitim Fakülteleri üzerinde yönetim boyutundaki beklenen ve gözlenen etkilerini, öğretim elemanlarının görüşlerine dayanarak açıklamayı amaçlamaktadır. Bu amaçla araştırmada Eğitim Fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarının, küreselleşmenin Eğitim Fakülteleri üzerindeki yönetim boyutunda *beklenen* ve *gözlenen* etkilerine ilişkin görüşleri nelerdir ve beklenen/gözlenen etkilere ilişkin görüşleri arasında fark var mıdır? sorularına yanıt aranmıştır. Araştırmanın evrenini Türkiye'deki devlet üniversitelerine bağlı 45 adet öğretmen yetiştiren fakültede, Profesör, Doçent, Yardımcı Doçent ve Araştırma Görevlisi olarak, 2005-2006 öğretim yılında görev yapan 2702 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Araştırma evreni 1992'den önce ve 1992'den sonra kurulan Eğitim Fakülteleri olarak iki alt evrene ayrılmıştır. Bu iki alt evrenden, alt evrenlerin büyüklüğü oranında temsil edecek küme örnekleme ile örneklem belirlenmiştir. Araştırma örneklemini 23 adet öğretmen yetiştiren fakültede görev yapan 1627 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Öğretim elemanları, yönetim boyutuna ait etkileri, küreselleşmenin beklenen etkileri olarak değerlendirmektedir. Öğretim elemanları, küreselleşmenin yönetim boyutundaki beklenen etkilerinin, görev yaptıkları öğretmen yetiştiren fakültede tam olarak gözlenmediğini belirtmiştir. Araştırma sonuçları Eğitim Fakültelerinin küreselleşmenin yönetim boyutundaki etkilerine kapalı bir yapı ve işleyişe sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Sözcükler: Küreselleşme, Eğitim Fakülteleri, Yönetim.

THE EFFECTS OF GLOBALIZATION ON THE ADMINISTRATIVE DIMENSION OF EDUCATION FACULTIES

Abstract

The purpose of this study was to explain the perceptions of academic staff related to the expected and observed effects of globalization on Teacher Training Institutions

* Bu makale, Yrd. Doç. Dr. Berrin BURGAZ danışmanlığında yürütülen "Küreselleşmenin Eğitim Fakültelerine Etkileri" başlıklı doktora tezine dayalı üretilmiş ve XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

at administrative dimension. This research aims to describe the expected and observed administrative effects of globalization over the Education Faculties on the basis of the academic staffs' opinions. The research is a survey model. The research universe is the 2702 academic staff from 45 Teacher Training Institutions from all over Turkey. For it is thought to be an important variable, in the context of globalization, the research universe is divided in to two sub-universes, namely before 1992 and 1992 onwards, and from these universe a research sample was designated by clustering sampling method. The sample is 1627 academic staff from 23 Teacher Training Institution. The questionnaire form was used in collecting data which is improved by the researcher. The survey items were grouped by administration, with expected and observed influences over which globalization is effective. The reliability and validity analysis was made and Cronbach alfa reliability coefficient was found. 94. Mean, paired t tests were used analysis of data. Current academic staffs' of Teacher Training Institutions have evaluated the effects of administrative dimension as expected effects of globalization. The academics have clarified that the expected effects in administrative dimension of globalization is not properly observed at Teacher Training Institution. According to academic staffs' observations, teacher training institutions still have a centralist, hierarchic, bureaucratic administrative approach. As a result, this research is considered to be a commencement in determining the effects of globalization over Teacher Training Institutions in our country and will bring important contributions to the field and to restructuring of Teacher Training Institution according to the international inclinations and principles. According to research findings, Teacher Training Institutions have closed structure and also closed processes at administrative dimension in which globalization is effective. There is a need for the activation of application and becoming widespread comparative researches and applications with the cooperative work about the contemporary administration approaches and organizational models.

Key Words: Globalization, Teacher Training Institution, Administration.

Giriş

Küreselleşmeyle birlikte ulus devletin ve ulusal kimliğin toplumsal dayanışma bağlarının çözülmesi, postmodernizmle evrensel bilgi idealine duyulan güvenin sarsılması ve bu boşluğu yeniliberal kurguların doldurması üniversitenin geleceği sorununa dönüşmüştür (Tekin, 2003: 144).

Küreselleşme, üniversitelerin yönetimi konusunu işletme yönetimi modellerine ve yaklaşımlarına yöneltmiştir. Yönetimsel sorunlar hükümetin, sanayinin, şirketlerin talepleri ile ilişkilendirilerek çözülmeye çalışılmaktadır (Tural, 2004: 100).

Küreselleşme, üniversitelerde yönetim boyutunda, merkezîyetçi yönetim anlayışından yerel yönetime yönelme, yönetimde uluslararası ölçütleri uygulama, kalite geliştirme çalışmalarının artması, yönetsel kararlara katılımın artırılması, stratejik planlama, etkililiği ve verimliliği esas alma, hiyerarşik ve dikey yapılanmadan yatay örgüt yapısına geçiş, yönetsel ve mali özerkliği artırma çabaları alanlarında etkisini göstermektedir. Üniversiteler arası rekabetin artması ve kamuşal hesap verme sorumluluğu, yönetsel kararları sürekli gözden geçirmeye zorlamaktadır. Üniversite yönetimleri, iş dünyasının talep ve beklentilerini daha fazla dikkate almakta ve bu yönde işbirliğini artırmaktadır. Yöneticilerin rolleri, insan kaynakları yönetimi ve liderlik bağlamında yeniden tanımlanmaktadır. Yönetime ilişkin kararlarda maliyet ve etkin kaynak kullanımı öncelik taşımaktadır. Tüm bu süreçte ulusal ve uluslararası denetim mekanizmalarının, siyasal, toplumsal, ekonomik baskıların, akademik özgürlük ve özerkliğin kaybı tartışmalarının artması söz konusu olmaktadır.

Üniversitelerin, küresel ilişkilerin yapılanmasında, bilgi üretme ve bilgiyi yaygınlaştırmada, insanların tutum ve duyarlılıklarının küresel koşulların öngördüğü biçimde değişmesinde tüm dünyada önemli bir aktöre dönüştüğü söylenebilir. Üniversiteler daima uluslararası

yönelimli kuruluşlar olmuştur. Küreselleşmenin üniversiteler için yarattığı eğilimler, üniversitelerin hangi küresel stratejiyi izleyecekleri, uluslararası eğitim uygulamaları, diğer ülkelerdeki üniversitelerle ilişkileri yürütme, personel ve öğrenci değişimi, araştırma-geliştirme, teknolojik sistemlerdeki esneklik konularında kendisini göstermektedir (Margison: 2000: 28, Cornwell, 2001: 6-10, MacKinnon, 2003: 131-139).

Küreselleşme akademik özerkliği bir kurum olarak kendi işlerini düzenleme haklarını ve akademik özgürlüğü öğretim ve araştırma özgürlüklerini riske sokmaktadır. En önemli yönetsel sorun, özerklik ve özgürlük alanlarının korunmasını sağlamak olarak düşünülebilir. Özerklik konusunda güvence verilemez iken, üniversitelerin hesap sorulabilirlik ilkesine odaklanmaları beklenmektedir (Evans, 2007: 160).

Yeniliberalizm sahip olduğu ekonomik ve politik araçlar dahilinde 'denetlenenler toplumu' yaratmayı amaçlamaktadır. Söz konusu denetim toplumuna ölçülebilirlik dizgesi ile üniversiteler de eklenmek istenmektedir. Akademik üretimler 'puan' tablolarında sayılarına göre, ölçülebilirliklerine göre (yargılanabilirliklerine göre değil) sıralanmaktadır. Puan tablosunda başarısız oldukları teşhir edilen üniversiteleri yetkinleştirme adına 'yönetişim' uygulamaları ile sermaye odaklarına teslim olma şeklinde yürütülen sistem kurulmaktadır. Kamu hizmetlerinin niteliğindeki yetersizliği piyasa güçleri eşitlikçi olmayan biçimde devreye girerek gidermeye niyetlenmektedir. Bu algı öylesine derinleştirilmiştir ki kamu üniversitelerinin ve bu kurumlarda çalışanların verimsiz oldukları ve rekabete yönlendirilmeleri gerektiği düşünülmektedir (Tural, 2004: 100).

Öğrenci sayılarının artması ve ekonomik kaynakların sınırlanması kiteselleşen üniversitelerde akademik personelin günlük yaşamını etkileyen önemli görüngülerdir. Öğretim ve araştırma eylemlerinde verimliliği artırma baskıları akademik hayatı etkilemektedir. Buna ek olarak etkililik ve verimlilik talebi değerlendirme ve denetim, kontrol araçları ile ele eledir (Vallima, 2001: 207-209). Kamusal hesap verme sorunluluğu ise, mali sorumlulukla ilgili gözükmekte, bu yöndeki denetim, kaynakların nasıl kullanıldığının, farklı kaynakların yaratılıp yaratılmadığının sorgulanması ile sınırlı kalmaktadır. Oysa hesap verebilirlik, eğitim/öğretim ve araştırma hizmetlerinin ve bu hizmetlerin toplumsal sorunların çözümüne, toplumsal alanı dönüştürme niteliğinin varolması ile ilişkili de olmalıdır (Tural, 2004: 110).

Yönetişimcilik ve pazarlama, kurumsal kimlik, gelişme stratejileri, örgüt kültürü, yönetim sistemi, finansman, öğrencilerle ekonomik ilişkiler, örgütsel değişim küreselleşmenin üniversitelere taşıdığı kavramlardır. İç ve dış çevrenin yarattığı olanak ve baskılara yönelik stratejik yanıt geliştirme, hükümetlerin yükümlülüklerinin belirlenmesi ve yükseköğretimin finansmanı, akademik değerler ve üniversite kimliği sorunsalı ve daha profesyonelleşmiş yönetim, akademik mesleğin yeniden yapılandırılması, teknoloji kullanma bilgi ve becerilerindeki yeterlilik, iletişim ve dil becerileri küreselleşme ile birlikte akademik hayattaki dönüşüm alanlarıdır (Lirman, 2002: 379-385; Marginson, 2000 23-25; Solimano, 1999).

Üniversite yönetiminde de liderlik, takım çalışması, kârlılık, maliyet etkinliği, girişimcilik, vizyon, stratejik planlama, marka olma vb. işletme yönetimi dilinden konuşulmaya başlanmıştır. Tüm bunlar faydacı aklın ürünleri olarak değerlendirilmektedir. Standartlaştırma adı altında sorgulanmadan yürütülen, az gelişmiş ülkelerin ulaşması gereken idealler ve amaçlar olarak sunulan sosyal, kültürel, ekonomik ölçütler, küreselleşmenin iktidar ve tahakküm gücünü artırır. Homojenlik yaratma, küreselleşmenin yegâne iktidar aracı haline gelmiştir (Kızılcılık, 2002). Ölçülebilirlik ve standartlaşma ile eğitimin ölçülebilirliği ile satın alınabilir bir hizmet olma özelliğini artırmak amaçlanmaktadır. Akademisyenlerin zihinsel emeklerini standartlaştırarak denetimi artırmak amaçlanmaktadır. Her türlü standartlaşma ve iktidar stratejileri piyasa süreçlerinin taleplerini normalleştiren mikro politikalar (Apple, 2007: 33-34).

UNESCO'nun düzenlediği Yükseköğretim Üzerine Dünya Konferansı'nda (1998), 21.

yy.'da Yükseköğretimin Vizyonu ve Eylemler Raporu'nda ifade edildiği üzere, Yüksek Eğitim ve Bölgesel Sorumluluklar başlığı altında talebi artırma, öğretim kurumlarını çeşitlendirme, kamu kaynaklarını azaltma, küresel ekonominin etkilerine açıklık, yönetimi geliştirme ve etkililiği artırma, ekonomik sektörlerle yakın ilişkiler geliştirme üzerinde durulmaktadır. Mezun profili, genel kültür ve uzmanlık bilgisi, sosyal beceriler ve iletişim becerileri, ilişki kurma, ikna etme yeteneği, öz yönetim yeterlilikleri, liderlik, yabancı dil yeterliliği ile ele alınmaktadır.

Ulus ötesi örgütlerin politika belirleme ve yürütmedeki güçlerinin artması (UNESCO; OECD, WB, WTO, IMF), yenilberalizmin yükselişi, serbest piyasa mekanizması, serbest ticaret, eğitim hizmetlerinin pazarlanması, özelleştirilmesi, uluslararası kalite denetim standartları ve etkililiği artırma, ekonomik sektörlerle yakın ilişkiler geliştirme üzerinde durulmaktadır. Mezun profili, genel kültür ve uzmanlık bilgisi, sosyal beceriler ve iletişim becerileri, ilişki kurma, ikna etme yeteneği, öz yönetim yeterlilikleri, liderlik, yabancı dil yeterliliği ile ele alınmaktadır (McBurnie, 2001: 11-19; Karagöz, 2001: 529).

Küreselleşmeyle birlikte üniversitelerin yönetimi işletme yönetimi terimleriyle ele alındığından, yükseköğretimde bilgi yöneticisi olan dönüşümcü lider profili öne çıkmaya başlamıştır. Bu yönetici profili başarıyı garantilemek için, yönetimde şirket yapılanmasına, piyasa beklentilerine öncelik vermeye, kârlılığa ve kaynak yaratmaya odaklanan stratejik planlamaların yöneticisi, başlatıcısı olacaktır (Marginson, 2000: 30-32).

Yenilberal politikalar küreselden yerele siyasi taleplerin azalmasına yol açmaktadır, bu bağlamda demokrasi sorunsalının tartışılması önemlidir. Devlet, vatandaşlık, haklar gibi kavramların yenilberal ekonominin sınırları içinde tanımlanması sözkonusu olmaktadır. Yenilberalizmin küreselleşmesi, devlet temelli eğitim projelerinin ötesinde ulus ötesi eğitim projelerinin yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Bu durum, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, IMF, NAFTA, AB gibi güçlü aktörlerin yaptırımlarını şart koşmaktadır. Küreselleşmenin aktörleri ulus devletlerin karşılaştırılmasıyla kıyaslanmasıyla liberalizasyon sürecinin ölçülmesi, çok uluslu müzakerelerle bu sürecin önünü açma ve hızlandırma çabasıdır. Özellikle ulus devlet politikaları ile eğitim sorunlarına çözüm üretmeyen, az gelişmiş, gelişmekte olan ülkeler, uluslararası kurumlardan eğitim sorunlarına çözüm üretmelerini beklemektedir. Uluslararası örgütler de krediler, finansman kaynakları ile yükseköğretimin yönetimi ve denetimini özelleştirmeyi, ticarileştirmeyi yaygınlaştıran politikaları şart koşmaktadır (Robertson, S., 2006).

Küreselleşme tartışmaları eğitimi, özellikle küresel bilgiyi kontrol edenler ve iktidarla ilişkileri açısından aslında daha fazla politikleştirmiştir. Sosyal adalet ve demokrasi tartışmaları küreselleşmenin getirdiği eşitsizlikler nedeniyle artmıştır. Yenilberalizmin yayılması ile devlet, piyasa ve toplumun eğitimdeki rolleri yeniden sorgulanmaya başlamıştır. Devletin eğitim sistemindeki görev ve sorumlulukları piyasa beklentilerine, ekonomik ve siyasi anlaşmalarla küresel aktörlere (NAFTA, GATS, DTÖ, DB vb.) bırakılmıştır. Eğitimin ekonomik ilgilerle ele alınması sosyal adalet tartışmalarını da artırmaktadır. Eğitim hakkı, eğitim piyasasındaki ve ticaretindeki yerini almaya indirgenmiştir.

Yukarıda yer verilen düşünceler doğrultusunda, küreselleşmenin Eğitim Fakülteleri üzerinde yönetim boyutundaki etkilerini, öğretim elemanlarının görüşlerine dayanarak açıklamayı amaçlayan bir araştırma desenlenmiştir. Araştırmayla aynı zamanda, Eğitim Fakültelerinin, kendilerini bu etkiler karşısında konumlandırma biçimlerine, etkilenme düzeylerine, etkilere yanıt verebilme düzeylerine ve küreselleşme çağında toplum için dönüştürücü olma-değişimin öncüsü olma görevlerine ilişkin varolan durumlarının da ortaya konulabileceği beklenmektedir. Öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda, küreselleşme etkisi altında Eğitim Fakültelerinin varolan durumu esas alınarak, bu etkiler karşısında gelişimlerini hızlandıracak ve kalıcı kılacak önerilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Türkiye’deki Eğitim Fakültelerinde görevli bulunan öğretim elemanlarının görüşlerinden yararlanarak, küreselleşmenin Eğitim Fakülteleri üzerinde olası etkilerini belirlemeye çalışan bu araştırma, varolan durumu betimleyen tarama modelinde bir çalışmadır. Tekil tarama modelinin anlık tarama modeli sınıfına giren bir çalışmadır.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, Türkiye’deki devlet üniversitelerine bağlı 45 adet öğretmen yetiştiren fakültede, Profesör, Doçent, Yardımcı Doçent ve Araştırma Görevlisi olarak, 2005-2006 öğretim yılında görev yapan 2702 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Araştırma evreni 1992’den önce ve 1992’den sonra kurulan fakülteler olarak iki alt evrene ayrılmıştır. Bu iki alt evrenden, alt evrenlerin büyüklüğü oranında temsil edecek küme örnekleme ile örnekleme belirlenmiştir. Araştırma örneklemini 23 adet öğretmen yetiştiren fakültede görev yapan 1627 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Örnekleme sayıları belirlenirken Gay’in (1996: 125) evrene göre örnekleme belirleme tablosundan yararlanılmıştır. Çizelge 1’de örnekleme alınan Eğitim Fakültelerinden dönen geçerli anketlerin frekansları ve yüzdeleri yer almaktadır.

Çizelge 1: Örnekleme Alınan Eğitim Fakültelerinden Dönen Geçerli Anketlerin Frekans ve Yüzdeleri

Örnekleme Alınan Eğitim Fakülteleri	Frekans (f)	Yüzde (%)
1992’den Önce Kurulan Eğitim Fakülteleri		
1. Anadolu Üniv. Eğitim Fakültesi	57	6.3
2. Cumhuriyet Üniv. Eğitim Fakültesi	28	3.1
3.Çukurova Üniv. Eğitim Fakültesi	54	6.0
4. Dicle Üniv. Eğitim Fakültesi	50	5.5
5. Dokuz Eylül Üniv. Eğitim Fakültesi	82	9.1
6. Gaziantep Üniv. Eğitim Fakültesi	17	1.9
7. Hacettepe Üniv. Eğitim Fakültesi	92	10.2
8. İnönü Üniv. Eğitim Fakültesi	48	5.3
9. Marmara Üniv. Eğitim Fakültesi	100	11.0
10. 19 Mayıs Üniv. Eğitim Fakültesi	32	3.5
11. Trakya Üniv. Eğitim Fakültesi	42	4.6
12. Van Yüzcüncü Yıl Üniv. Eğitim Fakültesi	40	4.4
Toplam	642	70.9
1992’den Sonra Kurulan Eğitim Fakülteleri		
13. Abant İzzet Baysal Üniv. Eğitim Fakültesi	78	8.6
14. Afyon Kocatepe Üniv. Eğitim Fakültesi	19	2.1
15. Dumlupınar Üniv. Eğitim Fakültesi	8	.9
16. Kafkas Üniv. Eğitim Fakültesi	14	1.5
17. Kırıkkale Üniv. Eğitim Fakültesi	13	1.4
18. Kocaeli Üniv. Eğitim Fakültesi	13	1.4
19. Mersin Üniv. Eğitim Fakültesi	7	.8
20. Muğla Üniv. Eğitim Fakültesi	21	2.3
21. Pamukkale Üniv. Eğitim Fakültesi	46	5.1
22. Sakarya Üniv. Eğitim Fakültesi	21	2.3
23. Eskişehir Osmangazi Üniv. Eğitim Fakültesi	23	2.5
Toplam	263	29.1
Genel Toplam	905	100.0

Araştırma örneklemini oluşturan öğretim elemanlarının % 70,9'u 1992'den önce kurulan Eğitim Fakültelerinde; % 29,1 ise 1992'den sonra kurulan Eğitim Fakültelerinde görev yapmaktadır. Araştırma örneklemini Eğitim Fakültelerinde görevli toplam 905 öğretim elemanı oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Verilerin toplanmasında anket formu kullanılmıştır. Anket formu araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Küreselleşme ile ilgili alanyazından ve kuramsal gelişmelerden yararlanılarak küreselleşme ile ilgili ifadelerin yer aldığı madde havuzu oluşturulmuştur. Anket maddeleri küreselleşmenin etkili olduğu yönetim boyutunda gruplandırılmıştır. Alanla ilgili uzman görüşlerinden yararlanılarak söz konusu madde havuzundan, araştırma amacına en etkili biçimde hizmet edebilecek ifadeler seçilerek anket soruları oluşturulmuştur. Anket beşli likert ölçeğine uygun olarak düzenlenmiştir. Geçerlik, güvenilirlik çalışmaları yapılan anketin, görünüş ve içerik geçerliliği için uzman görüşü alınmış, güvenilirlik çalışması için Alpha katsayısı hesaplanmıştır ve 0.05 anlamlılık düzeyinde .94 olarak bulunmuştur. Anketin yapı geçerliliği için madde faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonuçlarına göre: Yönetim boyutundaki maddelerin tek bir boyutta toplandığı, bu boyuttaki 22 maddenin madde yük değerlerinin .50 ile .79 arasında değiştiği ve toplam varyansın % 36'sını açıkladığı anlaşılmıştır. Bu bulgular anketin yapı geçerliliğini kanıtlamaktadır. Veriler, araştırma kapsamına alınan, Eğitim Fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarına ölçme aracının uygulanmasıyla toplanmıştır.

Anket aracılığı ile toplanan verilerin, SPSS paket programı kullanılarak istatistiksel analizi yapılmıştır. Öğretim elemanlarının görüşleri arasında ilgili beklenen ve gözlenen etkiler değişkeni açısından anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı anlamlılık testleri ile sınanmıştır. Verilerin çözümlemesinde ortalamalar, bağımlı örneklem t testi kullanılmıştır. T testi, öğretim elemanlarının görüşlerinde beklenen ve gözlenen değişkeni açısından farklılaşma olup olmadığının belirlenmesinde kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan istatistiksel çözümlemelerde anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir. Çözümlemeler sonucunda, görüşler arasında ilgili değişkenler açısından farklılıklar gözlemlendiğinde, bu farklılıkların olası nedenleri yorumlanmaya çalışılmıştır. Ortalamaların aralığı: 1.00 – 1.79 Hiç, 1.80 – 2.59 Az, 2.60 – 3.39 Orta, 3.40 – 4.19 Oldukça, 4.20 – 5.00 Çok, olarak belirlenmiştir.

Amaç

Bu araştırma küreselleşmenin Eğitim Fakülteleri üzerinde yönetim boyutundaki beklenen ve gözlenen etkilerini, öğretim elemanlarının görüşlerine dayanarak açıklamayı amaçlamaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

Öğretim elemanlarının, **yönetim** boyutunda küreselleşmenin Eğitim Fakülteleri üzerinde *beklenen* ve *gözlenen* etkilerine ilişkin görüşleri nelerdir ve görüşler arasında fark var mıdır?

Bulgular ve Yorumlar

1. Öğretim elemanlarının, küreselleşmenin Eğitim Fakülteleri üzerinde **yönetim** boyutunda *beklenen* ve *gözlenen* etkilerine ilişkin görüşlerine ait bulgular:

Çizelge 2: Küreselleşmenin Eğitim Fakülteleri Üzerinde Yönetim Boyutunda Beklenen ve Gözlenen Etkilerine İlişkin Görüşler

Yönetim Boyutu Soruları	BEKLENEN ETKİLER		GÖZLENEN ETKİLER	
	Ort.	SS	Ort.	SS
1. Merkezîyetçi yönetim anlayışından uzaklaşılması	3,40	1,165	2,43	1,008
2. Yönetimde uluslararası kalite ölçütlerinin uygulanması	3,94	1,102	2,71	1,001
3. Kalite geliştirme uygulamalarının artması	3,83	1,166	2,71	1,009
4. Yönetimsel kararlara katılımın artırılması (demokratik karar verme süreci)	3,75	1,180	2,53	1,025
5. Uzun ve kısa dönemli gelişim planlarının yapılması ve uygulanması (Stratejik Plan)	3,82	1,088	2,73	1,074
6. Yönetimde etkililik ve verimliliğin temel alınması	3,73	1,107	2,68	1,057
7. Bürokratik ve hiyerarşik yapılanmadan uzaklaşılması	3,76	1,185	2,44	1,108
8. Yönetimsel ve mali özerkliğin artması	3,73	1,329	2,50	1,135
9. Üniversiteler arasındaki rekabetin artması	3,80	1,113	2,77	1,101
10. Eğitim ve araştırma hizmetlerine ve kaynakların nasıl kullanıldığına ilişkin kamuya daha fazla bilgi verilmesi	3,74	1,177	2,52	1,150
11. İş dünyası ile işbirliğinin artması.	3,82	1,167	2,52	1,119
12. Yöneticilerin insan kaynakları yöneticisi ve lider olarak algılanması	3,73	1,159	2,56	1,126
13. Yönetime ilişkin kararlarda maliyetin ve etkin kaynak kullanımının ön planda olması	3,69	1,070	2,66	1,067
14. Ulusal ve uluslararası şirketlerle işbirliği geliştirilmesi	3,80	1,121	2,54	1,146
15. Çalışanlara yönelik uluslararası performans değerlendirmesi ve akademik yükseltme ölçütlerinin uygulanması	3,91	1,106	2,71	1,174
16. Yönetim üzerinde ulusal ve uluslararası denetim mekanizmalarının artması	3,65	1,975	2,72	1,172
17. Yönetim üzerinde siyasal baskıların artması	2,78	1,390	2,96	1,855
18. Yönetim üzerinde ulusal ve küresel düzeyde ekonomik baskıların artması	2,86	1,406	2,92	1,209
19. Yönetim üzerinde toplumsal baskıların artması	3,00	1,267	2,71	1,199
20. Yönetim süreçlerine yerel örgütlerin ve sivil toplum kuruluşlarının katılımının artması	3,39	1,244	2,46	1,119
21. Fakültenin, ekonominin gereksindiği işgücünü yetiştiren işletme olarak görülmesi	3,53	1,214	2,66	1,127
22. Akademik özgürlük ve özerklik tartışmalarının artması	3,70	1,242	2,77	1,126
Yönetim Boyutunun Genel Ortalaması	3,60	1,163	2,64	1,141

Eğitim Fakültelerinde görev yapan ve araştırma kapsamına alınan öğretim elamanlarının, küreselleşmenin Eğitim Fakülteleri üzerinde yönetim boyutundaki beklenen etkilerine ilişkin verdikleri yanıtların genel ortalaması, 3,60 ile “oldukça”; yönetim boyutundaki gözlenen

etkilerine verdikleri yanıtların genel ortalaması ise, 2,64 ile “orta” düzeyde yer almaktadır (Çizelge 2). Öğretim elemanlarının, küreselleşmenin Eğitim Fakülteleri üzerinde “yönetim” boyutunda yer alan etkilerini büyük ölçüde küreselleşmenin neden olduğu etkiler kapsamında değerlendirdikleri söylenebilir. Yönetim boyutunda gözlenen etkilere ilişkin yanıtların genel ortalamasının “orta” düzeyde yer alması, küreselleşmenin etkisi olarak algıladıkları durumları görev yaptıkları Eğitim Fakültelerinde gözleme düzeylerinin daha düşük olmasından kaynaklanabilir.

Yönetim boyutunda en yüksek ortalamaya sahip beklenen etkiler, uluslararası kalite ölçütlerinin (3.94) ve çalışanlara yönelik uluslararası performans değerlendirme ve akademik yükseltme ölçütlerinin uygulanmasıdır (3.91). En düşük ortalamaya sahip beklenen etki yönetim üzerinde siyasal baskıların artmasıdır (2.78). Öğretim elemanları küreselleşmeyi, yönetim boyutunda en çok uluslararasılaşma ve kalite kavramları ile özdeşleştirmektedir. Öğretim elemanları, küreselleşmenin yeniliberal politikalarının etkisiyle, hükümetlerin, iktidar odaklarının ve sermaye gruplarının, yönetim üzerinde siyasal baskılarının ve beklentilerinin artması ile ilişkilendirememiştir. Buna karşılık bu boyutta en yüksek gözlenen etki, yönetim üzerinde siyasal (2.96) ve ulusal/küresel düzeyde ekonomik baskıların artması (2.92) olmuştur. Bu bulgu Basset’in araştırmasında ulaştığı (2005:38) ‘Ülkeler için yükseköğretim, bilgi ekonomisi ve yüksek becerili insan gücü rekabetçi ekonomide avantaj sağlamaktadır. Yükseköğretimin genişlemesi ekonomik baskılara önemli bir yanıt olmuştur’ bulgusuyla örtüşmektedir. Aynı zamanda Bottery’nin (2002: 139-140), ulus devletlerin ekonomik rekabet için beceri ve bilgiyi yönetme ile giderek daha fazla ilgilendiği, sosyal sermaye yaratma konusunda okul yöneticileri ve liderlerin merkezi güçlerin önerdiği rollerle, yükseköğretimin ticarileşmesi yönünde ulus ötesi güçler tarafından belirlenen etkilerle karşı karşıya kalmalarının yarattığı ekonomik ve siyasal baskıların artması açıklamasıyla da örtüşmektedir.

Yönetim boyutunda en düşük ortalamaya sahip gözlenen etki, bürokratik ve hiyerarşik yapılanmanın terk edilmesi (2.44) ve merkeziyetçi yönetim anlayışından uzaklaşılması (2.43) olmuştur. Bu bulgu, Harvey’in, küresel sistemin hiyerarşileri ve merkezileşmeyi yeniden yaratmasına yönelik vurgusu ile bağdaşmaktadır (1997). Aynı zamanda Currie ve Vidovich’in (1998) araştırmalarında ulaştıkları, araştırma kapsamındaki üniversitelerde karar verme yetkisinin üst yönetimde/merkezde toplandığı yönündeki bulgularıyla da benzerlik taşımaktadır. Ayrıca yeniden yapılanma çalışmalarıyla da merkeziyetçiliğin arttığı (YÖK’ün denetiminde programların standartlaştırılması süreciyle kaynakların kullanımı, karar verme süreci, öğretim programının yönetimi ve denetimi de merkezileştirilmektedir) gözlenmektedir.

Yönetimsel ve mali özerkliğin, kamusal hesap verme sorumluluğunun, iş dünyası ile işbirliğinin artması, yöneticilerin insan kaynakları ve lider olarak algılanması, yönetim süreçlerine yerel örgütlerin ve sivil toplum kuruluşlarının katılımının artması “az” düzeyinde gözlenmektedir (Çizelge 2).

Yönetimde uluslararası kalite ölçütlerinin uygulanması, stratejik planlama, etkililik ve verimliliğin temel alınması, rekabetin artması, uluslararası performans değerlendirme ve yükseltme ölçütlerinin uygulanması, yönetim üzerinde denetim mekanizmalarının, toplumsal, ekonomik, siyasal baskıların artması, üniversitelerin gerekli işgücünü yetiştiren işletmeler olarak görülmeye başlanması ve beraberinde gelen akademik özgürlük ve özerklik tartışmalarının artması “orta” düzeyde gözlenen yönetsel etkilerdir. Öğretim elemanlarının görüşlerine göre, bu etkilerin, görev yaptıkları Eğitim Fakültelerinde tam olarak gözlenmesi de durumu tartışılabilir bir noktaya sürüklediği ileri sürülebilir. Dünya ölçeğinde kalite ve standartlaşma arayışı ve çabalarının ve buna dönük stratejik planlama süreçlerinin,

uluslararası değerlendirme ölçütlerinin üniversitelerin gelişme potansiyel-lerini artırıcı etkileri yanında, bilimsel bir yaklaşımla bu süreçlerin özündeki geliştirici unsurların yürütme sürecinde üniversitelerin özgünlüğü ve özerkliği alanında ne gibi etkilerinin olduğunun çözümlenmesi önem taşımaktadır. Aynı zamanda üniversiteler üzerinde toplumsal, ekonomik ve siyasal baskıların, denetim mekanizmalarının artması da üniversite özerkliği açısından kuşku ile yaklaşılması gereken ayrı bir sorunsaldır. Öğretim elemanlarının görüşlerine göre, görev yaptıkları üniversitede “üniversitenin işgücünü yetiştiren işletme olarak” görülme düzeyi ortalama değeri olarak “orta” düzeyde yer alsa da bu durum, üniversitenin görevi ve misyonu bağlamında bu yönde bir anlayış değişikliğine gidilmeye başlandığının göstergesi olabilir.

2. Eğitim Fakültelerinde görev yapan öğretime elemanlarının, **yönetim** boyutunda küreselleşmenin Eğitim Fakülteleri üzerindeki *beklenen ve gözlenen* etkilerine ilişkin görüşleri arasında farka ait bulgular:

Çizelge 3. Yönetim Boyutunda Küreselleşmenin Eğitim Fakülteleri Üzerindeki *Beklenen Ve Gözlenen* Etkilerine İlişkin Görüşleri Arasında Farklar (A: Beklenen, B. Gözlenen).

Yönetim Boyutu Beklenen-Gözlenen Etkiler	N	Ort.	SS	t	P
1A-1B	905	0,9723	1,4221	20,569	0,000*
2A- 2B	905	1,2331	1,3303	27,886	0,000*
3A-3B	905	1,1204	1,3774	24,523	0,000*
4A-4B	905	1,2209	1,4666	25,046	0,000*
5A-5B	905	1,09503	1,3656	24,123	0,000*
6A-6B	905	1,0453	1,3973	22,504	0,000*
7A-7B	905	1,3222	1,5131	26,296	0,000*

Çizelge 3. Yönetim Boyutunda Küreselleşmenin Eğitim Fakülteleri Üzerindeki *Beklenen Ve Gözlenen* Etkilerine İlişkin Görüşleri Arasında Farklar (A: Beklenen, B. Gözlenen).

8A-8B	905	1,2309	1,6658	22,229	0,000*
9A-9B	905	1,0254	1,4920	20,675	0,000*
10A-10B	905	1,2143	1,5315	23,853	0,000*
11A-11B	905	1,2983	1,5983	24,437	0,000*
12A-12B	905	1,6575	1,5625	22,444	0,000*
13A-13B	905	1,0221	1,4202	21,649	0,000*
14A-14B	905	1,2588	1,4939	25,344	0,000*
15A-15B	905	1,2010	1,5130	23,882	0,000*
16A - 16B	905	0,9237	2,1788	12,754	0,000*
17A - 17B	905	0,1790	2,2318	-2,413	0,016*
18A - 18B	905	0,0607	1,6555	-1,104	0,270
19A - 19B	905	0,2972	0,0527	5,637	0,000*
20A - 20B	905	0,9270	1,5927	17,511	0,000*
21A - 21B	905	0,8691	1,6028	16,321	0,000*
22A - 22B	905	0,9303	1,6389	17,083	0,000*

p<0,05

Çizelge 3’de, Öğretim elemanlarının küreselleşmenin üniversite üzerinde, yönetim boyutundaki 22 sorudaki beklenen ve gözlenen etkilere ilişkin görüşleri arasında 0,05 düzeyinde anlamlı bir farkın olup olmadığına dair bağımlı iki örneklem t testi sonuçları (hesaplanan t istatistiği, ortalamalar, standart sapma değerleri ve olasılık değeri) yer almaktadır. Gruplar arasındaki farkın anlamlı olabilmesi için 0,05 anlamlılık düzeyinde $p < 0,05$ ve hesaplanan t değerinin, teorik değerinden (t teorik=1,96) büyük olması gerekmektedir. Yönetim boyutunda yer alan 22 sorudan sadece 18. soruda gözlenen-beklenen etkilere ait görüşler arasında (t istatistiğinin olasılık değeri $p=0.270$ olup, %5’den büyük olduğundan) 0,05 anlamlılık düzeyinde fark yoktur. Yönetim boyutuna ait diğer sorularda t istatistiğinin olasılık değerleri 0,05’den küçük olduğundan, 0,05 anlamlılık düzeyinde, bu sorulara ait beklenen ve gözlenen etkilere ait görüşler arasında anlamlı fark vardır. Söz konusu farklar, Öğretim elemanlarının görev yaptıkları Eğitim Fakültelerinde küreselleşmenin yönetim boyutundaki etkilerini genel olarak, küreselleşmenin neden olduğu etkiler olarak algılama düzeylerinin -bekleme düzeylerinin-yüksek; gözleme düzeylerinin ise düşük olmasından kaynaklanabilir. Bekleme ve gözleme düzeyi arasında ortalamalar arasında 0,05 düzeyinde anlamlı bir farkın bulunmadığı 18. soruda (Yönetim üzerinde ulusal ve küresel düzeyde ekonomik baskıların artması) bekleme ve gözleme düzeyine ait ortalama değerleri birbirine yakındır.

Sonuçlar ve Öneriler

Sonuçlar:

1. Yönetim boyutunda, küreselleşmenin beklenen ve gözlenen etkilerine ilişkin görüşlerin farklılaşması, küreselleşmenin yönetim boyutundaki etkilerinin, Eğitim Fakültelerinde beklenen düzeyde gözlenmediğine, Eğitim Fakültelerinin küreselleşmenin yönetim boyutundaki etkilerine tam olarak açık bir yapı ve işleyişe sahip olmadığına işaret etmektedir.
2. Küreselleşmenin Eğitim Fakülteleri üzerine yönetim boyutundaki etkileri, ağırlıklı olarak akademik yükseltme ölçütlerinin ve uluslararası standartların uygulanması ile ilişkilendirilmektedir.
3. Öğretim elemanları, küreselleşmenin yeniliberal politikalarının etkisiyle, üniversitelerden dolayısıyla fakültelerden artan beklentilerin (özellikle ekonomik önceliklerin ve işdünyasının beklentilerinin) siyasal baskıları da artırması arasında ilişki kuramamıştır. Siyasal baskıların artması küreselleşmeyle ilişkilendirilmemektedir. Bununla birlikte, Eğitim Fakültelerinde siyasal ve ekonomik baskıların artmaya başladığı gözlenmektedir.
4. Eğitim Fakültelerinde bürokratik ve hiyerarşik yapılanma, merkeziyetçi yönetim anlayışı sürmektedir.
5. Yükseköğretim sistemindeki yönetim anlayışının uzantısı olarak, Eğitim Fakültelerinde yönetsel ve mali özerklik anlayışı yerleşmemiştir.
6. Eğitim Fakültelerinde katılımcı yönetim anlayışı bulunmamaktadır.
7. Eğitim Fakültelerinde kalite ölçütleri, standartlaşma, stratejik planlama, etkililik, verimlilik gibi işletme değerleri ve kavramlarının, yeniliberal politikaların etkisi artmaya başlamıştır.

Öneriler:

Araştırma sonuçlarına bağlı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Öğretim elemanlarının küreselleşme konusundaki ve küreselleşmenin etkilerine yönelik farkındalık, bilgi ve beklenti düzeylerini arttıracak hizmetiçi eğitim, seminer,

konferans vb. çalışmaların düzenlenmesi ve yaygınlaştırılması, küresel alanda bu etkilere doğru ve bilimsel yanıtlar geliştirilmesi açısından yararlı olabilir.

2. Öğretim elemanlarının görüşlerine göre, Eğitim Fakültelerinin genel olarak, yönetim boyutundaki uluslararası gelişmelere kapalı bir yapı ve işleyişe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim Fakültelerinin söz konusu uluslararası etkilere sürekli gelişme yönünde olumlu yanıtlar üretebilecek güce, yapıya ve işleyişe kavuşturulması yönünde stratejik planlamaların etkin kılınması, yaygınlaştırılması ve uygulanması yararlı olabilir. Bu doğrultuda tartışmaların, uygulamaların ve bilgilerin paylaşıldığı küresel platformlar oluşturulabilir.

3. Eğitim Fakültelerinde merkeziyetçi yönetim anlayışının, hiyerarşik yapılanmanın sürdürüldüğü anlaşılmaktadır. Bu bağlamda demokratik, katılımcı yönetim anlayışına, yatay örgütlenme modelinin esas alındığı örgüt yapısına kavuşturulması gerekmektedir. Yönetim yaklaşımları ve örgütlenme modelleri konusunda uluslararası karşılaştırmalı araştırmaların ve uluslararası işbirliği ile gerçekleştirilecek uygulamaların etkin kılınmasına ve yaygınlaştırılmasına gereksinim vardır.

4. Yükseköğretimin genel bir sorunu olan yönetsel, bilimsel ve mali özerklik sorunu Eğitim Fakültelerini de etkilemektedir. Özerklik sorununun uygulamalı ve kuramsal araştırmalarla ele alınarak çözümlenmesi ve özerkliğe dayalı yapı ve işleyiş modelleri geliştirilmesi gerekli görülmektedir.

5. Eğitim Fakültelerinin kamusal hesap verme sorumluluğunu artırma yönünde uygulama ve düzenlemelere gereksinim vardır. Kamusal hesap verme sorumluluğunun artması, Eğitim Fakültelerinin demokratik yapı ve işleyişe sahip olmasında etkili olabilir. Bunun yanında yönetim süreçlerine katılımın (özellikle sivil toplum örgütlerinin) artırılması önerilebilir.

6. Eğitim Fakülteleri, diğer örgütlerle ve kurumlarla işbirliği geliştirmede yetersiz görülmektedir. Bu yöndeki kapalı örgüt yapısı ve yönetim anlayışı yerini işbirlikçi, etkileşimli yönetim modeline bırakmalıdır.

7. Eğitim Fakültelerinde uluslararasılaşma, kalite geliştirme, stratejik planlama çalışmalarının artmaya başlaması olumlu bir gelişme olarak yorumlanabilir. Bununla birlikte bu sürecin beraberinde getirdiği, bir örneklemenin, standartlaşmanın, tektipleşmenin, kalite anlayışının, bu yöndeki uluslararası denetim mekanizmalarının, etkinlik ve verimliliğin öncelikli olduğu işletme yönetiminin esas alınmasının genel anlamda yükseköğretimin doğasına, bilimsel vizyonuna ve özerkliğine dönük etkileri derinlemesine sorgulanmalı ve araştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

Apple, W.M. (2007). *Eğitim, piyasalar ve denetim kültürü. Küreselleşme ve eğitim*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Dipnot Yayınları. Haz.: Ebru Oğuz-Ayfer Yaka. 1. Baskı. Ankara.

Bottery M. (2002). Globalization, spirituality and the management of education. *International Journal of Children's Spirituality*, vol.: 7, n:2, pp:131-142.

Bassett, R. M., (2005). *The WTO (World Trade Organization) and the university; globalization, gats and american higher education*. Unpublished Doctoral Thesis, Boston Collage.

- Cornwell, G.H. (2001). Educational and the hegemony of market values: privilege, practically and citizenship. *Liberal Education, Summer*, v: 87, n: 3, pp: 6-13.
- Currie, J. & Vidovich L. (1998). Microeconomic reform through managerialism in american and australian universities. *Universities and Globalization, Critical Perspectives*, Currie, J.& Newson J.(ed.), Part III, Chapter 7, pp:153-172, Sage Publication, London.
- Evans, R. (2007). *Akademisyenler ve gerçek dünya*. Çev.: Ebru Kılıç. Bilgi Üniversitesi Yayınları. İstanbul.
- Harvey, D. (1997). *Postmodernliğin durumu*. Metis Yayınları, Çev: Sungur Savran, Ankara.
- _____ (2002). Globalization in question. *globalization: the external pressures*. Kirkbride, P. (Ed.), pp: 19-36, Ashridge Pub. Toronto & New York.
- Karagöz, B. (2001). Yeni dünya düzeni'nde uluslar arası kültür politikaları ve sanat eğitiminin rolü. *X. Eğitim Bilimleri Kongresi Abant İzzet Baysal Ün. Bildiri Kitabı*, Bolu, ss: 520-26.
- Keçeci, S.F. (2002). *Küreselleşme ve Türkiye'de eğitim alanına yansımaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Ün. Sosyal Blm. Enst. Ankara.
- Kızılçelik, S. (2002). Küreselleşme ve postmodernizme karşı ulusal bağımsızlık hareketi. *Eğitim Araştırmaları*. Nisan. Sayı: 7. ss:96-111.
- Lirman, P. (2002). Making the global city, making inequality: the political economy: the political economy and cultural politics of Chicago school policy. *American Educational Research Journal*, Summer, v: 39, n:2, pp:379-419.
- Marginson, S. (2000). Rethinking academic world in the global era. *Journal of Higher Education Policy and Management*, vol: 22 n: 1, pp: 23-35.
- McBurnie, G., (2001). Globalization: a new paradigm for higher education policy. *Higher Education in Europe*, vol: 26, n: 1 pp: 11-26.
- McBurnie, G., (2001). Globalization: a new paradigm for higher education policy. *Higher Education in Europe*, vol: 26, n: 1 pp: 11-26.
- Mckinnon, D. & Manathung, A. (2003). Going global with assessment: what to do when the dominant culture's literacy drives assessment. *Higher Education Research and Development*, v: 22, n:2, pp:131-144.
- Robertson L. S. (2006). *Globalisation, the transformation of national education system and citizenship regimes*. Invited Lecture, Bosphorus University 17th May. İstanbul.
- Tekin, S. (2003). Üniversite ideasını yeniden düşünmek: neoliberalizm, teknik akıl ve üniversite. *Toplum ve Bilim*. Güz. Sayı: 97. ss: 144-163.
- Tural, N. K (2004), *Küreselleşme Ve Üniversiteler*, Kök Yayıncılık, Ankara.
- _____ (2002). Küreselleşmenin üniversite üzerine etkisi. *Eğitim Araştırmaları*, Ocak, S:6, ss:56-60.
- UNESCO (1998). World conference on higher education. *Higher Education in the Twenty-first Century Vision and Action*. Paris, 5-7 October -Volume IV, Thematic Debate: Higher Education and Society: A Student Vision. (www.unesco.org/ erişim tarihi: 25.11.2005)
- Vallima J. (ed.) (2001). *Finnish higher education in transition: perspectives on massification and globalization*. Jyväskylä Ün. Inst. For Educational Research.